

T1

UNG OG HJEMLØS – STATISTISK SET

Fuld kildehenvisning:

Hans Månsson (2022): T1 – Ung og hjemløs – statistisk set. Supplerende tekst til: Hans Månsson: Ung og hjemløs. København. Akademisk Forlag. Teksten kan frit downloades fra forlagets hjemmeside.

INDHOLD

Indledning	3
National kortlægning af hjemløshed i Danmark	4
Kortlægning af hjemløshed blandt unge	6
• Omfang	6
• Køn	6
• Varighed	6
• Overnatningsform	7
• Psykisk sygdom og misbrugsproblemer	7
• Etnicitet	10
• Sociale indsatser	10
• Uddannelse	11
• Beskæftigelse	12
• Familiebaggrund	12
• Anbringelse og hjemløshed	14
• Dødelighed	14
Referencer	16

INDLEDNING

Mens dybere samtaler med unge i hjemløshed, som fx samtalerne med Amanda, Morten, Dan og Veronika, kan give en bedre mulighed for at forstå, hvorfor en livsbane forløb, som den gjorde, kan statistiske registreringer give et mere generaliseret og systematisk overblik over en række forhold, der knytter sig til forekomsten af hjemløshed i befolkningen.

Formålet med dette kapitel er at tilbyde bogens læsere en mulighed for at koble fortællingernes dybere indsigt med det overblik, som statistisk fordeling bidrager med.

Det statistisk datamateriale, som indgår i T1, er opdelt i en række nedslag, som hver især afslutningsvis relateres til af de fire fortælleres livshistorie, som skrives i kursiv.

NATIONAL KORTLÆGNING AF HJEMLØSHED I DANMARK

I Danmark bliver omfanget af og udviklingen i hjemløshed kortlagt hvert andet år, på nationalt plan og i de enkelte kommuner. Den første kortlægning fandt sted i 2007 og den syvende og foreløbigt sidste blev gennemført i 2019. Næste kortlægning er udskudt til 2022 pga. sundhedskrisen.

De første kortlægninger blev gennemført af SFI, som i 2017 fusionerede med KORA og blev til VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. VIVE er en uafhængig statslig institution under Indenrigs- og Boligministeriet.

De nationale kortlægninger er hovedkilden i denne tekst, suppleret af andre undersøgelser og analyser med relation til ungdomshjemløshed.

Kortlægningen (Benjaminsen, 2019) giver et signalement af hjemløshedens geografiske, demografiske og sociale fordeling blandt borgere i hjemløshed, fx forhold som køn, alder, etnisk baggrund og helbred. Den omfatter både borgere i *synlig* hjemløshed dvs. borgere, der fx overnatter på gaden eller i sociale tilbud som herberger og natvarmestuer, og borgere i mere *skjult* hjemløshed, fx borgere, der midlertidigt overnatter hos fx familie, venner og bekendte, også kaldet 'sofasovere' eller 'sofasurfere'.

Med mindre andet er angivet, er det den nationale kortlægningen fra 2019 (Benjaminsen, 2019) og rapporten: Hjemløshed i ungdommen (Benjaminsen m.fl., 2020), der er kilde til opgørelserne nedenfor.

I kortlægningen i 2009 ændredes definitionen af hjemløshed i forhold til kortlægningen i 2007, så en sammenligning mellem resultater for en given parameter over tid giver bedst mening for perioden 2009 og frem til 2019. I denne 10-årige periode er hjemløsheden i Danmark vokset fra 4998 i 2009 til 6431 i 2019. Udviklingen har været jævnt stigende, bortset fra de seneste målinger, idet antallet i 2017 var det for hele perioden højest målte, nemlig 6635. Faldet siden 2017 er dog ikke statistisk signifikant, dvs. at det ligger inden for kortlægningens usikkerhedsmargin.

Kortlægningen afdækker, hvordan hjemløshed er fordelt i forhold til overnatningsformer. De almindeligste hjemløshedsformer igennem hele perioden er overnatning på gaden mv., overnatning i herberg mv. og sofasurfing, hvor antallet af borgere i alle tre kategorier er vokset, med den største stigning i sidstnævnte kategori, svarende til ca. 50%, dog faldende siden kortlægningen i 2017. Antallet af gadesovere er ligeledes steget markant i løbet af de 10 år, svarende til ca. 45%.

Kortlægningen i 2019 viste en kønsfordeling på 77 % mænd mod 23 % kvinder blandt alle i hjemløshed uanset alder. Dvs. at ud af fire borgere i hjemløshed er tre mænd og en kvinde, statistisk set.

I kortlægningen spørges der også ind til årsager til, at en borger i kortere eller længere tid er i en hjemløshedssituation, hvor mange forskellige faktorer, ofte som en kombination af flere faktorer, angives som grund for hjemløsheden. I mange tilfælde figurerer psykisk sygdom som medvirkende faktor (41 %). Misbrug er ligeledes ofte en tilstedeværende faktor, dvs. stofmisbrug i 33% og alkoholmisbrug i 24% af tilfældene. Økonomiske udfordringer og manglende mulighed for at få eller opretholde en bolig og skilsmisse angives også i flere tilfælde som medvirkende årsag til hjemløshed.

Uligheden i det danske samfund er mindre end i mange andre lande, selvom uligheden fortsat spiller en rolle i forhold til chanceligheden i samfundet (Olsen m.fl., 2021, Karlson & Landersø, 2021). Den relativt lave ulighed og det relativt veludbyggede velfærdssystem betyder, at hjemløsheden i Danmark langt oftest

rammer borgere, der lever under et sammensat udsathedstryk, fx i form af psykisk sygdom og misbrug. I lande, hvor uligheden er større og velfærdssystemet er mindre udbygget, som fx i USA, fordeler rekrutteringen til hjemløshed sig mere bredt, hvor fx fattigdom og boligmangel til økonomisk svagt stillede borgere fylder forholdsmæssigt mere i statistikken over udbredelsen af hjemløshed (Weatherall m.fl., 2020).

KORTLÆGNING OG HJEMLØSHED BLANDT UNGE

Den nationale kortlægning har et særligt fokus på hjemløshed blandt unge mellem 18 og 29 år. I de fleste tilfælde er det de 18-24-årige, der stilles skarpt på, mens aldersgruppen 24-29 mere lejlighedsvis er omfattet af kortlægningen. De steder nedenfor, hvor ingen aldersramme er angivet, gælder rammen 18 til 29 år.

Omfang

I perioden 2009-2017 er der sket en markant forøgelse af antallet af unge i hjemløsheden.

For unge mellem 18 og 24 år steg hjemløsheden fra 633 til 1278 tilfælde, svarende til en stigning på godt 100%. Antallet er imidlertid reduceret til 1023 i kortlægningen i 2019, dvs. med ca. 20%.

For unge mellem 25 og 29 år steg hjemløsheden fra 490 til 1014, altså også en stigning på godt 100%. Antallet for denne aldersgruppe er ligeledes reduceret i 2019, nemlig til 905 unge, dvs. med ca. 10%.

Om faldet skyldes et større fokus på ungdomshjemløsheden de senere år eller andre faktorer, vides ikke.

Det er især i de store byer, at antallet er faldet, mens det er steget i flere landkommuner.

Køn

Der er markant flere unge mænd end unge kvinder, der i kortere eller længere tid er i en hjemløshedssituation. Blandt de unge i hjemløshed mellem 18 og 24 år udgør mænd 73% og kvinder 27%, mens der blandt de unge i hjemløshed mellem 25 og 29 år er 79% mænd og 21% kvinder.

Sammenholdes dette med registrering af samme unge hen over flere år, der er en tendens til, at unge mænd generelt har sværere ved at komme ud af hjemløshed end det er tilfældet for unge kvinder.

I de nationale kortlægninger af hjemløshed viser denne forskel sig ved, at færre af kvinder i hjemløshed er gadesovere eller opholder sig på herberger, sammenlignet med mænd i hjemløshed, mens der til gengæld er væsentligt flere kvinder i hjemløshed, der opholder sig i 'skjult hjemløshed', det vil sige, at de overnatter midlertidigt hos venner og familie.

De fire fortællere rammer ikke helt den statistiske fordeling, idet to af fortællerne er mænd og to er kvinder. Denne fordeling har ikke været ønsket, men er et resultat af det umiddelbart mulige under sundhedskrisen.

Til gengæld giver den ligelige fordeling måske et mere nuanceret billede af måder at håndtere egen udsathed på og ikke mindst måder at reflektere over udsatheden, hvor kønnet måske spiller en rolle.

Varighed

Det samlede korpus af årlige kortlægninger giver i begrænset omfang et signalement af varigheden af hjemløshed, fordi der er tale om punktregistreringer, modsat længdesnitsundersøgelser, der følger den samme gruppe borgere over tid.

I kortlægningen fra 2019 havde 11% af de unge mellem 18 og 24 år været i hjemløshed i mere end 2 år, 20 % mellem 1 og 2 år, 43 % mellem 3 måneder og et år, og 26 % i mindre end 3 måneder. Blandt de unge mellem 25 og 29 år var der flere, nemlig 18%, som havde været i hjemløshed i mere end 2 år, mens 25% havde været det mellem 1 og 2 år.

En kombination af forskellige opgørelser indikerer, at unge mænd har sværere ved at komme ud af hjemløsheden igen, idet mænd oftere er gengangere i registreringer over år. Sandsynligheden for at befinde sig i langtidshjemløshed er signifikant højere for mænd på mere end 30 år uden lønindkomst. Den er ligeledes markant højere, hvis borgeren er psykisk syg og har problemer med misbrug. Især er risikoen for langtidshjemløshed højere, hvis borgeren har været anbragt i løbet af barndommen og/eller ungdommen.

Hvert år er der borgere, der rammes af hjemløshed, samtidig med at der er borgere, der ophører med at være i hjemløshed. I 2010-2017 er der hvert år således ca. 60 % af borgere i hjemløshed, der kommer ud af hjemløsheden. Det vil sige, at der er relativt mange borgere i hjemløshed, som kommer ud af hjemløshed forholdsvist hurtigt igen (Weatherall m.fl., 2020).

Med andre ord er hjemløshed mere en dynamisk end en statisk tilstand.

De fire fortællere har alle været i hjemløshed i mere end to år, endda temmelig længere. De to mænd har begge været i hjemløshed ubrudt i flere år, mens de to kvinder begge i højere grad skiftevis har haft og ikke haft rådighed over en lejet bolig.

Overnatningsform

Der er relativt færre unge, der er gadesovere, sammenlignet med borgere i hjemløshed ældre end 24 år, dvs. 7%. Der er procentisk lige mange kvinder og mænd blandt de unge, der sover på gaden. 29% af de unge i hjemløshed er indlogeret på et herberg, mens relativt få sover på en natvarmestue, dvs. 2%. Der er flere kvinder end mænd, der overnatter på herberg. Den hyppigste overnatningsform blandt de unge i hjemløshed er sofasurfing, svarende til 39% blandt mænd og 37% blandt kvinder.

Morten, Dan og Veronika har i perioder overnattet på gaden, i opgange og lignende, mens Amanda aldrig har været nødsaget til at anvende denne overnatningsform. Hun har til gengæld ofte overnattet hos bedsteforældre, venner og kolleger. Dan har også overnattet meget hos venner og bekendte. Det er alene Veronika, der i større omfang har overnattet på herberg, forsorgshjem eller lignende boform. Morten har dog i en kortere periode boet på ungeherberg. Til gengæld har han boet i længere tid, også henover en vinter, i telt sammen med en ven.

Samlet set har de fire fortællere således en bred erfaringsbaggrund med hensyn til at være i forskellige hjemløshedssituationer.

Psykisk sygdom og misbrugsproblemer

Mange borgere i hjemløshed er ramt af psykisk sygdom og misbrugsproblemer. Det gælder også de unge i hjemløshed, hvor 53% af mænd i hjemløshed har en psykisk sygdom, mens 70% af kvinder i hjemløshed er ramt af psykisk sygdom.

Når det gælder misbrugsproblemer har 65 pct. af mænd i hjemløshed et misbrug, mens misbrugsproblemer er til stede hos 50 pct. af kvinder i hjemløshed. En høj andel af unge mænd i hjemløshed har et misbrug af hash, svarende til 57 pct., mens 23 pct. har et misbrug af hårde stoffer. Også blandt kvinder i hjemløshed er det særligt hashmisbruget, der er fremtrædende, svarende til 38 %, mens 19% indtager hårdere narkotika.

Billedet er omvendt, når det gælder alkoholmisbrug, hvor 19% af de unge kvinder mod 11% af de unge mænd i hjemløshed, der har et misbrug af alkohol.

Psykisk sygdom og misbrugsproblemer forekommer samtidigt hos mere end 1/3 af de unge i hjemløshed, dvs. hos 37% de unge mænd og 35% af de unge kvinder i hjemløshed, mens der er 19% blandt begge køn, der hverken er ramt af en psykisk sygdom eller har misbrugsproblemer.

Psykisk sygdom og misbrugsproblemer skønnes også ofte at være årsag til hjemløshed blandt unge. Hos unge kvinder angives psykisk sygdom i 44% af tilfældene som årsag til hjemløshed. Blandt de unge mænd er vægtningen omvendt, idet misbrugsproblemer er hyppigste årsag, nemlig i 48% af tilfældene, mens psykisk sygdom angives som årsag i 35% af tilfældene.

Ophør af mulighed for at bo hos familie, kæreste eller ven nævnes ligeledes ofte som årsag til hjemløshed, blandt unge mænd i 37%, blandt unge kvinder i 41% af tilfældene. Økonomiske vanskeligheder angives som årsag til hjemløshed for 29% af de unge mænd og for 26% af de unge kvinder. Mangel på en egnet bolig eller botilbud nævnes som årsag til hjemløshed i 27% af tilfældene, de to køn set under et, menes udsættelse af bolig angives som årsag til hjemløshed i 15% af alle tilfælde. Skilsmisse nævnes som årsag til hjemløshed for 13 pct. af de unge kvinder og 5% af de unge mænd, en forholdsvis betydelig forskel. For 7% af de unge er ængstelse og utryghed ved at bo alene årsag til hjemløshed.

I perioden 2009-2017 er andelen af unge i hjemløshed mellem 18 og 24 år med psykisk sygdom vokset fra 45 til 54%. Blandt unge i samme aldersgruppe, som ikke er i hjemløshed, er andelen af psykisk sygdom henholdsvis 8% og 12%, dvs. meget færre, men alligevel med en markant stigning i procent.

Blandt de unge mænd i hjemløshed er andelen i perioden vokset fra 42 til 50%, mens andelen hos unge mænd, der ikke er i hjemløshed er henholdsvis 7% og 11%. Blandt de unge kvinder i hjemløshed er andelen vokset fra 54 til 64%, mens andelen hos unge kvinder, der ikke er i hjemløshed er henholdsvis 10% og 14%.

Misbrugsproblemer fylder marginalt mindre i 2017 sammenlignet med 2009 blandt unge i hjemløshed mellem 18 og 24 år, dvs. et fald fra 48 til 46%. Blandt de unge mænd er andelen faldet fra 52 til 49% og blandt de unge kvinder fra 37 til 36%. Blandt unge i samme aldersgruppe, som ikke er i hjemløshed er andelen steget fra 2 til 3%.

Psykisk sygdom og/eller misbrugsproblemer er i perioden 2009-2017 steget fra 63 til 68% af alle tilfælde af hjemløshed blandt unge mellem 18 og 24 år, hvor stigningen er langt størst hos kvinder i hjemløshed, nemlig fra 63 til 71% i perioden, dvs. lidt mere end 2 af 3 unge i hjemløshed. Tilsvarende er forekomsten af en eller begge problematikker blandt unge i samme aldersgruppe, som ikke er i hjemløshed, steget fra 9 til 13% i samme periode.

Hvis der i stedet for ses på aldersgruppen 25 til 29 er stort set alle procenttal steget i perioden 2009-2017.

Når det gælder psykisk sygdom er andelen blandt unge i hjemløshed steget fra 47 til 59%, blandt unge mænd fra 44 til 58% og blandt kvinder fra 57 til 66%. Blandt unge i samme aldersgruppe, som ikke er i hjemløshed, ses en stigning på 11 til 13%.

Når der differentieres mellem forskellige diagnosetyper, registreres for mange diagnosers vedkommende en stigning i andelen, når aldersgruppen 18-24 år sammenholdes med aldersgruppen 25-29 år. Det gælder fx skizofreni (fra 8 til 13%), anden psykose (fra 10 til 14%), depression (fra 10 til 15%), angst (fra 7 til 10%), belastningsreaktion (fra 25 til 31%) og personlighedsforstyrrelser (fra 10 til 17%).

Der registreres et fald i andelen af unge, der har fået diagnosen ADHD (fra 23 til 19%), når der sammenlignes mellem de to aldersgrupper, men samtidig registreres en betydelig stigning i forhold til ADHD i perioden 2009-2017 for begge aldersgrupper. Markant stigning i samme periode ses også i forhold diagnoser som fx angst, autisme, PTSD og belastningsreaktion.

Udviklingstendenserne for hver enkelt diagnosetype skal ses i sammenhæng med den opmærksomhed, der de senere år har været på forskellige diagnoser, hvor fx diagnosen ADHD er mere i fokus i dag end tidligere.

Samtidig kan disse udviklingstræk ses i sammenhæng med den forøgede kompleksitet og differentiering, som samfundsudviklingen i øvrigt er præget af, hvor fx stigningen i forhold til diagnosekategorien 'belastningsreaktion', måske til dels hænger sammen, at det bliver stadig sværere for unge at overskue omverdenen.

Når det gælder misbrugsproblemer, ses et fald fra 62 til 57% blandt alle unge i hjemløshed mellem 25 og 29 år. Blandt unge mænd registreres et fald fra 66 til 58%, mens der blandt unge kvinder er en svag stigning fra 52 til 54%. Blandt unge i samme aldersgruppe, som ikke er i hjemløshed, ses en stigning fra 3 til 4%, hvilket også vil sige en langt mindre forekomst af misbrug sammenlignet med unge i hjemløshed.

Faldet i andelen af misbrugsproblemer i perioden 2009-2017 blandt unge i hjemløshed gælder, uanset om der kigges på misbrug af narkotika, alkohol og medicin, men sammenlignes misbrugsproblemer for aldersgruppen 18-24 år med aldersgruppen 25-29 år ses en markant stigning for alle tre misbrugskategorier. Andelen af stofmisbrug stiger således fra 43 til 53%, alkoholforbrug stiger fra 8 til 18% og medicinmisbruget stiger fra 7 til 15%. Samlet set registreres en stigning i misbrugsproblemer fra 46 til 57%.

Derfor har det betydning for unge i hjemløshed – og for samfundet – at de bringes ud af hjemløshed så hurtigt som muligt, da deres livsvilkår og resiliens ellers risikerer at forringes yderligere.

Andelen af unge i hjemløshed mellem 25 og 29 år, der er ramt af psykisk sygdom og/eller misbrugsproblemer er i perioden steget fra 73 til 75%. Hos de unge mænd i hjemløshed er andelen ret konstant, mens den hos de unge kvinder er vokset fra 71 til 79%.

Endelig skal man være opmærksom på, at foranstående opgørelser af andelen af psykisk sygdom og misbrugsproblemer blandt unge i hjemløshed, kun registrerer unge, der er blevet diagnosticeret. Det må formodes, at der er en hel del unge i hjemløshed, der registreres som værende uden psykisk sygdom og/eller et misbrug, selvom de måske er ramt af en psykisk lidelse og/eller et afhængighedsforhold, men det er bare ikke diagnosticeret eller registreret i det sociale system.

Alle fire fortællere er eller har været ramt af psykisk sygdom, som i større eller mindre grad er blevet udredt. De har hver især forskellige opfattelser af, hvorvidt de har fået tildelt retvisende diagnoser. De er heller ikke helt afklarede i forhold til, om sygdomstrækkene er medfødte eller et resultat af ekstreme opvækstvilkår. Amanda taler fx om PTSD som følge af svigt, ligesom Veronika hævder til, at det psykisk voldsomme reaktionsmønster, der har præget hende, også er skabt af et massivt svigt. Dan har tilsyneladende den mest komplekse diagnosebaggrund og er måske også den af de fire, der fremadrettet vil have sværest ved at skabe et mere roligt og stabilt liv.

En diagnose, der går igen hos alle fire fortællere, er ADHD, hvilket afviger fra den generelle statistik, hvor hyppigheden er knapt hver fjerde unge. At alle fire fortællere har en ADHD-diagnose er ikke tilsigtet i udvælgelsen, men er tilfældigt.

Morten, Dan og Veronika har alle i adskillige år haft et massivt narkotika- og alkoholmisbrug og er i forskellig grad stadigvæk ramt af misbrugsproblemer. Amanda derimod har på intet tidspunkt hverken drukket alkohol eller indtaget narkotika i et omfang, som berettiger til betegnelsen misbrug. Derimod har hun som følge af spiseforstyrrelse taget slankemedicin i form af efedrin, hvilket klart har haft karakter af misbrug.

Etnicitet

Ca. hver fjerde ung i hjemløshed har en indvandrerbaggrund, dvs. at 9% er indvandrere og 15% er efterkommere af indvandrere. Der er flere mænd end kvinder blandt de unge i hjemløshed, der har en indvandrerbaggrund, svarende til henholdsvis 26% og 17% af alle unge i hjemløshed.

Det er især i de store byer, at der er forholdsmeæssigt mange unge i hjemløshed med en indvandrerbaggrund, højest i Århus, hvor næsten halvdelen af alle unge i hjemløshed enten er indvandrere, dvs. 18% eller efterkommere, dvs. 31%.pct. I København har lidt mere end en 1/3 af de unge i hjemløshed indvandrerbaggrund. I de øvrige kommuner er der procentisk væsentlig færre unge i hjemløshed med en indvandrerbaggrund, dvs. 10-14%.

I perioden fra 2009 til 2017 er andelen af unge i hjemløshed med indvandrerbaggrund vokset i forhold til unge hjemløshed med dansk baggrund. I aldersgruppen 18-24 år er det særligt andelen af unge efterkommere i hjemløshed, der er vokset, dvs. fra 4% til 14%, mens andelen af indvandrere er faldet fra 18% til 12%, hvilket giver en samlet stigning på 4%. I aldersgruppen 25-29 år er andelen af indvandrere steget fra 18% til 21%, mens andelen af efterkommere er steget fra 3% til 7%, svarende til en samlet stigning fra 21% til 28%.

Andelen af unge i hjemløshed med dansk baggrund er tilsvarende faldet fra henholdsvis 78% til 74% og 79% til 71% for de to aldersgrupper.

Blandt unge med en indvandrerbaggrund fylder psykisk sygdom og misbrugsproblemer langt mindre end blandt unge med en dansk baggrund. Hvor andelen med psykisk sygdom blandt unge mellem 18 og 24 år med dansk baggrund er 62% er andelen 38% blandt jævnaldrende unge indvandrere og 29% blandt efterkommere. Samme tendens ses i forhold til misbrugsproblemer, hvor andelen blandt unge i samme aldersgruppe med dansk baggrund er 54%, mens andelen blandt jævnaldrende indvandrere er 28% og blandt efterkommere er 19%.

Selvom andelen af psykisk sygdom og alkohol blandt unge med indvandrerbaggrund i hjemløshed er langt større end blandt unge med indvandrebaggrund, der ikke er i hjemløshed, tyder det på, hjemløshed blandt unge med indvandrerbaggrund i højere grad har en kulturel komponent, fx udstødelse i forhold til familie og netværk.

Samtidig registreres en større repræsentation af kriminalitet blandt unge med indvandrebaggrund i hjemløshed sammenlignet med unge mellem 18 og 24 år med dansk baggrund i hjemløshed med andelen af ubetinget dom som markør. Blandt unge med dansk baggrund er andelen 17%, mens den blandt indvandrere er 25% og blandt efterkommere er 33%.

Derudover er unge med indvandrerbaggrund generelt mere udsatte end unge med dansk baggrund i forhold til at få en fast bolig og et arbejde.

De fire fortællere har alle en dansk baggrund. Dog er Amandas far indvandrer og Amanda oplever selv, at hun har en ikke-dansk side, som ikke er så udviklet, men erkendt.

Sociale indsatser

Kortlægningen fra 2019 omfatter samtidig en opgørelse over anvendelse af forskellige sociale indsatser blandt unge i hjemløshed. Her skinner kønsforskelle igennem, idet 34% af de unge kvinder er i psykiatrisk

behandling, mens det kun gælder for 20% af de unge mænd. Omvendt er 21% af de unge mænd i stofmisbrugsbehandling, mens det for de unge kvinder gælder i 12% af tilfældene.

35% har tilknyttet en bostøttemedarbejder mv., mens det angives, at 29% har fået udarbejdet en handleplan. 25% er skrevet op til egen bolig. 19% er tilbudt aktivering eller revalidering, mens 8% er under uddannelse. Endelig er 7% under tilsyn af Kriminalforsorgen, 9% blandt de unge mænd og 3% blandt de unge kvinder.

Det er karakteristisk, at de fire fortællere i meget begrænset omfang har været i psykiatrisk behandling, ligesom ingen af dem har været i misbrugsbehandling. Veronika har i en kortere periode været indlagt på en psykiatrisk afdeling, men har ikke oplevet at modtage en egentlig behandling. Hun har også været domsanbragt og i den sammenhæng modtaget socialpædagogisk indsats, som hun har oplevet som meget virkningsfuld og skelsættende. Morten og Dan har begge fået en ubetinget dom og har siddet i fængsel i nogle måneder, dog uden noget behandlingstilbud. Ingen af de fire har modtaget systematisk bostøtte.

Uddannelse

Unge i hjemløshed er statistisk set langt mindre uddannede end deres jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed.

I 2017 havde 4% af unge i hjemløshed i alderen 18-24 år som højeste uddannelsesniveau gennemført en erhvervskompetenceuddannelse, dvs. fagudlært eller taget en videregående uddannelse. Blandt unge i samme aldersgruppe, der ikke er i hjemløshed, var der 21%, som havde gennemført en uddannelse på dette niveau. 5% af unge i hjemløshed i samme aldersgruppe havde en gymnasial uddannelse som højeste uddannelsesniveau, mens andelen var 42% blandt unge i samme aldersgruppe, som ikke var i hjemløshed. De fleste unge i hjemløshed i denne aldersgruppe havde grundskolen som højeste uddannelsesniveau, dvs. 78%, hvor det blandt unge i samme aldersgruppe var 28%. Blandt unge i hjemløshed havde 8% ikke afsluttet grundskolen mod 1% blandt jævnaldrende unge, der ikke var i hjemløshed.

Generelt er uddannelsesniveauet blandt unge i hjemløshed i alderen 25-29 lidt højere end de unge i alderen 18-24 år, men er i forhold til unge, der ikke er i hjemløshed, er de unge i hjemløshed saktet yderligere bagud. I 2017 havde 14% af unge i hjemløshed i denne aldersgruppe således som højeste uddannelsesniveau gennemført en erhvervskompetenceuddannelse. Blandt unge i samme aldersgruppe, der ikke er i hjemløshed, var der 63%, som havde gennemført en uddannelse på dette niveau. 8% af de unge i hjemløshed i denne aldersgruppe havde en gymnasial uddannelse som højeste uddannelsesniveau, mens 58% ikke havde gennemført uddannelse efter grundskolen. 12% blandt de unge i hjemløshed i alderen 25-29 år havde ikke gennemført grundskolen, hvor andelen var 1% blandt unge i samme aldersgruppe, der ikke var i hjemløshed.

At unge i hjemløshed langt sjældnere end unge, der ikke er i hjemløshed, gennemfører en uddannelse, kan ikke undre, da de – som tidligere påvist – langt oftere er ramt af psykisk sygdom, misbrugsproblemer og andre belastningsfaktorer, og ikke mindst den belastning, som hjemløsheden i sig selv har.

Morten, Dan og Veronika har ikke fuldført en højere uddannelse end grundskolen, hvor Amanda skiller sig endda meget markant ud, idet hun har gennemført en gymnasial uddannelse, en professionsbacheloruddannelse og en kandidatuddannelse, hvilket – som statistikken viser – forekommer meget sjældent blandt unge i hjemløshed.

Beskæftigelse

Unge i hjemløshed er, sammenlignet med unge, der ikke er i hjemløshed, langt oftere uden for arbejdsmarkedet. Blandt de unge i aldersgruppen 18-24 år, der er i hjemløshed, er 9% i beskæftigelse, hvor andelen er 37% blandt unge, der ikke er i hjemløshed. I aldersgruppen 25-29 år er 12% af de unge i hjemløshed i beskæftigelse, mens andelen blandt de jævnaldrende unge, der ikke er i hjemløshed, er steget til 64%.

Der er forholdsvis mange unge i hjemløshed, der modtager kontanthjælp. Det gælder 48 % af de unge i aldersgruppen 18-24 år, hvor det blandt deres jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed, er 4%, der modtager kontanthjælp. Forskellen forøges blandt unge i hjemløshed i aldersgruppen 25-29 år, hvor 62% modtager kontanthjælp mod 6% af deres jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed.

I kategorien 'Øvrige uden for arbejdsstyrken' er andelen 32% blandt de unge i hjemløshed i aldersgruppen 18-24 år, mod 11% blandt deres jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed. Hos aldersgruppen 25-29 år er forskellen i denne kategori mindre, dvs. 16% blandt de unge, der er i hjemløshed, mod 11% blandt unge, der ikke er i hjemløshed.

Ligesom med uddannelse, kan det ikke undre, at unge i hjemløshed generelt er svagere tilknyttet arbejdsmarkedet, idet de langt oftere end deres jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed, er udsatte som følge af psykisk sygdom, misbrugsproblemer og andre belastningsfaktorer, herunder hjemløsheden i sig selv.

Amanda har arbejdet en hel del, siden hun blev voksen. Hun har imidlertid i perioder været så psykisk syg, at hun ikke har været i stand til at arbejde. De seneste år har hun udført meget frivilligt arbejde med relation til andre unge i udsatte positioner, ikke mindst unge, der har været anbragt. Det seneste år har Amanda arbejdet med en lønindkomst og en stillingskategori, der matcher hendes akademiske baggrund, men er endnu ikke ansat i en fast stilling.

Morten har i perioder været beskæftiget med nedrivningsopgaver og også lavet forefaldende arbejde hos en håndværksmester et års tid.

Dan har lejlighedsvis haft stagehand arbejde og solgt Hus Forbi. Derudover har han modtaget kontanthjælp i lange perioder af sit voksenliv.

Veronika har stort set ikke været i arbejde, men har modtaget kontanthjælp. Hun har dog været Hus Forbi sælger.

Alle fire fortællere har i perioder modtaget SU.

Dan, Morten og Veronika har også haft indtjening i form af tyveri mv. og salg af narkotika.

Familiebaggrund

En opgørelse af hjemløshed viser, at langt flere unge i hjemløshed som 18-årige enten boede hos en enlig forælder eller var ikke-hjemmeboende, dengang de var 16 år, sammenlignet med tilsvarende unge, der ikke var i hjemløshed. For de unge 18-årige i hjemmeløshed var andelen, der boede hos en enlig forælder 36%, da de var 16 år mod 22% blandt unge, der ikke var i hjemløshed. 28% af de unge 18-årige i hjemløshed, var ikke hjemmeboende som 16-årige mod 5% blandt de unge, der ikke var i hjemløshed.

Forældre til unge i hjemløshed har oftere en kortere uddannelsesbaggrund end unge, der ikke er i hjemløshed. For 18-årige i hjemløshed havde 58% en erhvervskompetencegivende uddannelse som højeste fuldførte uddannelse, mens andelen for jævnaldrende, der ikke var i hjemløshed, var 85%. Andelen af

forældre med højeste fuldførte uddannelse, som var en hel eller delvis gennemført grundskole, var blandt de unge i hjemløshed 28% mod 9% blandt jævnaldrende, der ikke var i hjemløshed.

Forældre til unge i hjemløshed er oftere ikke i beskæftigelse sammenlignet med unge, der ikke er i hjemløshed. Blandt 18-årige unge i hjemløshed var ingen af forældrene i beskæftigelse i 37% af tilfældene, mens kun 9% af forældrene til jævnaldrende unge, der ikke var i hjemløshed var uden beskæftigelse. Mindst én forælder var i beskæftigelse i 63% af tilfældene, når det gælder 18-årige unge i hjemløshed, hvor andelen var 91% blandt jævnaldrende unge, der ikke var i hjemløshed.

Forældre til unge i hjemløshed er oftere præget af psykisk sygdom, misbrugsproblemer eller kriminalitet, sammenlignet med unge, der ikke er i hjemløshed. Blandt unge, der var i hjemløshed som 18-24-årige, var mindst én forælder i 33% af tilfældene psykisk syg, da den unge var 16 år. Blandt jævnaldrende unge, der ikke var i hjemløshed, var andelen 13%.

Tilsvarende havde mindst én af forældrene misbrugsproblemer i 20% af tilfældene blandt unge i hjemløshed, mens andelen var 5% blandt unge, der ikke var i hjemløshed.

Når det gælder forældres kriminalitetsgrad, målt i form af at mindst én forælder har været tilkendt en ubetinget straf, er andelen også langt større blandt unge i hjemløshed, da de var 16 år, dvs. 20%, sammenlignet med deres jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed, hvor andelen var 5%.

Akkumuleres de tre foranstående udsathedsfaktorer, var mindst en forælder til 16-årige, som var i hjemløshed, som 18-24-årige, i 50% af tilfældene registreret med en af udsathedsfaktorerne. Blandt de jævnaldrende, der ikke var i hjemløshed, var andelen 18%.

Hvis der derudover henses til forældrenes tilknytning til arbejdsmarkedet, bliver forskellen mellem unge i hjemløshed og deres jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed, endnu mere markant. Her var andelen af forældre, hvor mindst én af dem var registreret med en af de tre udsathedsfaktorer eller ingen forældre var i beskæftigelse, 63% blandt de 16-årige, der var i hjemløshed som 18-24-årige. Blandt deres jævnaldrende, der ikke var i hjemløshed, var andelen 23%.

En opfølgning i forhold til de unge, som var 16-årige i de foranstående nedslag frem til de var op til 24 år, viser en forøgelse af udsathedsgaden. Således var andelen af, at mindst én af forældrene var registreret med mindst én af de tre udsathedsfaktorer, vokset fra 50% til 60% blandt unge i hjemløshed.

Sammenfattende er der en stærk tendens til negativ social arv, idet hjemløshed i ungdommen langt oftere forekommer i familier præget af en udsathedsfaktor som psykisk sygdom, misbrugsproblemer og en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet og kortere uddannelsesbaggrund - eller når flere faktorer er i spil samtidig. Omvendt er unge med en ressourcestærk familiebaggrund langt mere beskyttet i forhold til risiko for at blive bragt i hjemløshed i den tidlige alder.

Amandas far forsvinder ud af hendes liv meget tidligt i hendes liv. Hendes mor har stort set i hele Amandas liv haft et massivt alkoholmisbrug, hvilket også gælder Amandas mormor. Moren er muligvis psykisk syg, men er aldrig blevet udredt. Hun har ingen uddannelse ud over grundskolen og har i hovedtræk ikke været i beskæftigelse.

Mortens biologiske far har ikke været en del af Mortens liv, men han fik til gengæld en stedfar, som han opfatter som sin far. Moren har ingen uddannelse ud over grundskolen, mens stedfaren er fagudlært. Begge har i hovedsagen været i arbejde hele Mortens liv. Ingen af dem er psykisk syge, men moren har haft en kræftdiagnose, som påvirkede Morten meget. Ingen af dem har haft misbrugsproblemer.

Dans forældre blev skilt, da han var 11 år gammel. Ingen af forældrene har en fuldført uddannelse ud over grundskolen. Deres tilknytning til arbejdsmarkedet har være meget ustabil. Begge er muligvis ramt af

psykiske vanskeligheder, men ingen af dem er blevet udredt, ligesom ingen af dem har et egentligt misbrugsproblem.

Veronikas mor døde, da Veronika var 6 år. Begge hendes forældre har haft, faren har stadigvæk, et massivt stofmisbrug. Ingen af dem har gennemført en uddannelse efter grundskolen og de har ikke været i egentlig beskæftigelse på noget tidspunkt.

Anbringelse og hjemløshed

Forholdsmæssigt mange unge i hjemløshed har været i anbringelse i barndommen sammenlignet med unge, der ikke har været i hjemløshed. Andelen blandt unge i hjemløshed i aldersgruppen 18-24 år er 36%, mens den hos jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed, er 4%. For aldersgruppen 25-29 er andelen stort set identiske. Samtidig registreres langt flere unge i hjemløshed, hvor der har fundet en forebyggende foranstaltning sted i løbet af barndommen, dvs. i 22% af tilfældene blandt unge i hjemløshed i alderen 18-24 år mod 6% blandt jævnaldrende, der ikke er i hjemløshed. For de 25-29-årige registreres ligeledes en markant forskel mellem unge i hjemløshed og dem, der ikke er det.

Set over perioden 2009-2017 er andelen af unge i hjemløshed, som i barndommen har været i anbringelse faldet en hel del, dvs. at der for de 18-24-årige er et fald fra 47 til 36% og for de 25-29 et fald fra 47 til 35%. Samtidig er andelen af forebyggende foranstaltninger steget, dvs. at der for de 18-24-årige ses en udvikling fra 15 til 22% og for de 25-29-årige ses en udvikling fra 8 til 15%.

Dette skifte henover perioden afspejler muligvis en ændret socialpolitisk tilgang til afhjælpning af sociale vanskeligheder i børnefamilier fra indgreb til forebyggelse. Medvirkende årsag kan også være, at antallet af unge i hjemløshed i perioden er steget markant, en stigning som især udgøres af unge, der ikke har været anbragt forud for hjemløsheden.

Der er ingen nævneværdig forskel mellem mænd og kvinder i hjemløshed, når det gælder andel af tidligere anbringelse eller forebyggende foranstaltninger. For begge køn gælder, at lidt over halvdelen enten har været anbragt eller modtaget forebyggende foranstaltninger. Derimod er der en stor forskel mellem mænd og kvinder, der tidligere har været anbragt, når det drejer sig om risiko for hjemløshed målt i procent. Forskellen er her, at der blandt kvinder er risiko for hjemløshed svarende til 6%, mens den er dobbelt så stor blandt mænd.

Det kan ikke undre, at der er en tendens til, at jo mere kompleks et udsathedstryk, der hviler på et barn/en ung i anbringelse, er, des større er risikoen for, at barnet/den unge kommer i en hjemløshedssituation. Unge, som har været anbragt og samtidig har en psykisk sygdom og et misbrugsproblem, kommer således langt oftere i en hjemløshedssituation end unge, der ikke har en psykisk sygdom og et misbrugsproblem.

Amanda og Veronika har været anbragt meget tidligt i deres liv og for begges vedkommende har den samlede tid i anbringelse været årelang. Morten og Dan har på intet tidspunkt af deres liv været i anbringelse.

Dødelighed

Vigtigheden af at forebygge og afhjælpe hjemløshed i ungdommen kommer til sit allermest alvorlige udtryk, når der henses til den markant større dødelighed blandt unge i hjemløshed sammenlignet med unge, der ikke er i hjemløshed.

Blandt unge i hjemløshed, der var 18-24 år i 2009, var 4,4% afgået ved døden i 2018, mens det for unge i samme aldersgruppe, der ikke var i hjemløshed, var tilfældet for 0,3%. Forskellen er endnu mere markant for de 25-29-årige, nemlig 8,2% blandt unge i hjemløshed mod 0,4% blandt unge, der ikke var i hjemløshed.

Der er forholdsmeæssig flere mænd end kvinder i hjemløshed, der dør tidligt, hvilket også gælder for befolkningen generelt.

Det er især unge i hjemløshed, der både har en psykisk sygdom og misbrug, der rammes af døden inden de fylder 29 år, hvilket igen indikerer, at udsathedskompleksiteten forværrer den unges livsprognose.

Selv mord som dødsårsag forekommer næsten 8 gange oftere blandt unge i hjemløshed, sammenlignet med unge, der ikke er i hjemløshed.

Alle fire fortællere lever heldigvis stadigvæk. Men for alle har døden på forskellig vis været en nær følgesvend. Morten, Dan og Veronika har i flere år levet livet på kanten på grund af deres massive stofmisbrug. Amanda har i perioder haft voldsomme tanker om at tage sit liv. Dan og Veronika har mistet meget nære venner som følge af en overdosis.

REFERENCER

- Benjaminsen, L. (2019): *Hjemløshed i Danmark 2019 – National kortlægning*. VIVE – Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/hjemloeshed-i-danmark-2019-14218/>
- Benjaminsen, L. m.fl. (2020): *Hjemløshed i ungdommen. En registerbaseret undersøgelse af unges forløb før og efter en hjemløshedssituation*. Rapport. VIVE. <https://www.vive.dk/da/udgivelser/hjemloeshed-i-ungdommen-15045/>
- Karlson, K. & Landersø, R (2021): *Making and Unmarking of Opportunity: Educational Mobility in 20th Century - Denmark*. Study Paper No. 158. The Rockwool Foundation Research Unit.
- Olsen L. m.fl. (2021): *Rige børn leger bedst: et portræt af det danske klassesamfund*. København. Gyldendal.
- Weatherall, C.D. m.fl. (2020) *Sådan stopper vi hjemløshed - Det næste store skridt*. Rapport. Tænk tanken Kraka. København. http://kraka.dk/sites/default/files/public/kraka_saadan-stopper-vi-hjemloeshed_det-naeste-store-skridt_20200518.pdf